

Byl jsem misionářem v Papui-Nové Guinei ***P. Rastislav Kršák SVD***

Kam vedly vaše kroky po složení prvních slibů?

Dva dni nato jsem odcestoval do Irska naučit se anglický jazyk. Po desetiměsíčním kurzu jsem se mohl vrátit zpět na Slovensko dokončit přerušená studia teologie, nebo pokračovat ve studiu teologie v Irsku anebo jít na misijní pastorační praxi OTP. Bylo mi doporučeno jít na misijní praxi, protože do té doby jsem poznal jen školy. Měl jsem 4 možnosti kam jít: Ghana, Indie, Filipíny a PNG. Do Ghany a Indie nebylo možno získat víza. Lepší program pro misionáře byl v PNG, tak v únoru 1992 jsem poprvé cestoval do PNG. Strávil jsem tam 2,5 roku a v červnu 1994 jsem se vrátil do Irska dokončit studia teologie a antropologie v Dublinu. Poté jsem se vrátil na Slovensko, kde jsem se připravoval na složení věčných slibů, které jsem složil v roce 1998, tehdy jsem byl i vysvěcen na jáhna. Byl jsem provincií poslán na východní Slovensko do Sniny, abych tam pracoval ve farnosti.

Na kněze jsem byl vysvěcen 5. června 1999.

V listopadu 2002 jsem se již jako kněz vrátil do PNG, kde jsem byl do října 2009.

Z PNG jste se vrátil v říjnu, co jste dělal do doby než jste byl oficiálně jmenován kaplanem v naší farnosti (11. ledna 2010)?

Měl jsem dovolenou. Pokud pracujeme na misiích 3 roky, tak máme právo na 3 měsíce dovolené, ty jsem strávil s rodiči v Topolčanoch.

Dnes máme venku -12. Byl to pro Vás teplotní šok, když jste přijel z PNG? A mohl byste nám trochu přiblížit podnebí v PNG?

To byl, první dva měsíce to bylo trochu těžší, protože jsem si musel zvykat na zimu.

Když se podíváte na mapu, tak PNG leží pod rovníkem, podnebí je tropické a subtropické. Na severním pobřeží je horko, přes den kolem 35 °C po celý rok. Ve vnitrozemí v horách v nadmořské výšce 1500 – 1700 m n.m. je teplo. Přes den kolem 25 °C a v noci kolem 18-20 °C. Roční období mají dvě, období sucha od června do října a dešťů od listopadu do května.

Našla jsem si, že v PNG je 90% křesťanů, platí to stejně pro oblast hor i pobřeží?

Musím to trochu upřesnit. V PNG je 90% křesťanů, jenomže z toho je asi jen třetina katolíků. Je tam veliký vliv z USA a mnoho lidí odchází z katolické církve do různých protestantských církví nebo sekt.

Je tam na toto poměrně velké množství dostatek kněží?

Je nedostatek kněží, ale PNG je podle statistik nejmisionější krajinou. Je to země s velkým počtem misionářů. PNG byla objevena dávno, ale největší problém pro exploraci této krajiny byl komár - malárie. Kdokoliv přišel na jižní nebo severní pobřeží, dostal malárii a zemřel. Nikdo nevěděl jak s tou chorobou bojovat. Později, až byly objeveny léky, dalo se s touto nemocí něco dělat, dříve ne.

Když už jste zabrousil k nemocem, setkal jste se i vy s nějakou?

No, já mám malárii. A to tak zůstane do konce života. Já třeba nemohu nikomu darovat krev. Je to tak jako se žloutenkou. Tato nemoc zůstane v krvi a když pracuji a neodpočívám, tak mohu dostat záchvat. Stále sebou nosím léky pro případ, že bych dostal záchvat. To se mi stalo v roce 1996, když jsem měl 3 záchvaty malárie. Při třetím záchvatu jsem odešel do nemocnice na infekční oddělení v Nitře, tam mne dali do pořádku. Když jsem se vrátil v roce 2002-2003, tak jsem znovu dostal malárii, takže nedá se svítit.

Jaké jsou projevy malárie?

V první řadě je to zvracení, průjemy a horečky. Jak u koho, to závisí, který druh malárie máte. Pokud dostanete mozkový typ, tak je to otázka hodiny a zemřete. Odiizoluje se funkce mozku a mozek odizoluje játra, a když játra nepracují, tak se tělo otráví.

Vrátíme se ke kněžím. Jsou tam nějaká domorodá povolání?

Jsou, ale kvůli kulturnímu pozadí je kněžství pro toho kluka hrozně, hrozně těžké. Základem společnosti u nás je rodina. Rodiče, děti, případně starí rodiče. V PNG tomu tak není. Základem je tam kmen a rod. Když kmen zavelí ty půjdeš za kněze, tak já musím jít. Další věcí je, že kmen mne bude finančně podporovat s tím, že když já budu knězem, musím jim to všechno vrátit i s úrokem 50-100%. Pokud ne, budou jiné velké tlaky. Mnohokrát kmen chce, aby se někdo stal knězem jen pro to, abych byl vzdělaný. Oni v podstatě nechtějí abych já byl knězem, ale abych dostal vzdělání a vydělával peníze. Pokud vydělávám peníze, o vše se musím dělit se svými soukmenovci, když ne, oni mají své páky jak mne k tomu donutí, nebo totálně zlikvidují. Já vím, zní to strašně, ale to je realita.

Mají jinou mentalitu... Na co bylo nejtěžší si zvyknout v PNG?

Právě na toto jejich morální smýšlení. Já jsem křesťan, katolík a mám tedy i své morální zásady, smýšlení. Jenomže jejich morálka je kmenová morálka. Cokoliv člen kmene udělá dobrého pro kmen, tak je to morálně správné. Pokud mě ukradne auto, tak je to v pořádku, protože já nejsem uvnitř kmene. Jejich morální systém a křesťanský morální systém nejsou slučitelné. Jen v tom případě, pokud se jedná o život uvnitř kmene. U svátosti smíření říkají jen hříchy, které se týkají jejich kmene, ale netýkají se jiných lidí. Oni zhřešili proti svým bratrům, sestřím, ale lidé z jiného kmene jsou považováni za nepřátele. Někdy uzavřou manželské smlouvy, takže se spřátelí, ale v hloubi srdce je vždy jiný kmen považován za nepřátelský kmen.

Odchází vždy žena za svým mužem do jeho kmene?

To závisí na sociální struktuře. Na pobřeží a ve vnitrozemí je patriarchální společnost, to znamená, že moc mají vždy muži. Jenomže když jedete na severovýchod, tam je matriarchální společnost. Ženy rozhodují o všem, je to velmi komplikovaný svět.

Existuje tam i kromě kmenového rodinné soužití?

Ano, jenomže pro ně není problém, aby například jejich dcera byla vychovávána jejich sestrou, bratrem, nebo strýcem. Vždy rozhoduje pokrevní příbuzenství. Rodina tam je, ale ne v takové míře jako v západním světě. I když jsou to třeba vzdělání domorodci, učitelé, lékaři, vždy patří ke kmeni. Pokrevní příbuzenství je absolutní, o tom se nediskutuje.

Jak žije průměrný domorodec v oblasti hor, či pobřeží?

To je stejné. Pokud se na to podíváme, tak 90% lidí je nezaměstnaných. Většina lidí žije ze země, kterou vlastní. Země nepatří jednotlivci, ale kmeni. Mají půdu mezi sebou rozparcelovanou a na ní pracují. Říkají, že pokud mají střechu nad hlavou a mají co jíst, tak jim to stačí. Jenom nízké procento (5-10%) jsou lidé vzdělaní, kteří ukončili středoškolské, nebo vysokoškolské studium a ti jsou většinou zaměstnáni v bankách, nebo ve státní správě a mají jiný styl života, ale stále jsou vázání k pokrevnímu příbuzenstvu – kmeni.

V čem tam lidé bydlí?

To je těžko popsat. Obydlí jsou velmi jednoduchá, většinou ze dřeva. Nestaví z toho co my, cihel a cementu, ale ze dřeva. Na toto podnebí je tento materiál výhodnější, ale je tam i jiný důvod. Proč já bych měl stavět něco, co by mělo vydržet 50-100 let, když nevím, jestli příští měsíc nebudeme mít mezikmenovou válku a tak jako tak vše shoří. Předem počítají s tím, že bude rozbroj mezi kmeny a vše lehne popelem.

Mezikmenové války jsou tam často?

V horách ano, dá se říct že neustále. Je třeba na pár měsíců přiměřit a pak znovu vypukne válka.

O co mezi sebou bojují?

O prestiž. Vždycky jde o prestiž ukázat, že já jsem ten silnější. Důvodem války bývají prasata, ženy, protože oni mají polygamií (mnohoženství), nebo pokud někdo někoho urazí, ublíží mu. Například je někde zábava a jde to do extrému, napijí se, začne rvačka a někdo z jednoho kmene ublíží někomu z druhého kmene. Pokud je tam krev, je to velice zlé. Prvním krokem je kompenzace, po měsíci druhá, a pokud je to neuspokojí, tak jdou bojovat. Mají své zvyky, pro nás naprosto nepochopitelné, jak postupují.

Jaký mají vztah, jak se chovají k bílým?

Dvojnásobně. Na jedné straně nás nazývají MASTA, to znamená někdo vysoce postavený, ale na druhé straně, když se napijí a přestanou se ovládat, tak nám řeknou „Go home you bloody white man!“ (Běž domů krvavý mladý muži, protože jsi nám to zde pošpinil.). Pro ně je to složité, pokud žijí uvnitř kmenového společenství, tak se nikam nedostanou, protože vše probíhá uvnitř kmene. Já jsem ale zvenku, mimo kmen. Ví, že pokud si například ode mne půjčí peníze, tak je nemusí vrátit. Jsou politicky a diplomaticky velmi na výši. Například se snaží udělat vše, aby se mi zalíbili a já jim později dám nějaké peníze pro jejich osobní potřeby.

Měl jste tam nějaký velký konflikt s domorodci?

Pastorační konflikty ano, neuspokojil jsem jejich očekávání. Já jsem to chtěl řešit křesťanskou morálkou a oni svojí domorodou morálkou. Došlo to tak daleko, že jednou na mne šli s mačetou, podruhé po mě házeli židle...

Vždy se to tedy nakonec nějak vyřešilo?

Ono se to vyřešilo samo. Když mi někdo ublížil, tak mě většina ostatních podporovala. Mnoho žen se přišlo omluvit a třeba mi také přinesli peníze jako kompenzaci za psychickou a fyzickou újmu, kterou jsem měl. Ale to vždy záviselo od konkrétní situace.

Jak se chovají domorodci při slavení eucharistie?

Jsou bezprostřední. Je to živější, není to tak kultivované. Matky do půli pasu vysvlečené kojí během mše své děti... V některých oblastech při přinášení obětních darů přichází v tradičním oblečení. Na hoře nic a dole alespoň něco. Člověk si časem na to zvykne.

Používají při mši nějaké hudební nástroje?

Z tradičních používají KUMDU. Je to ze dřeva dutý nástroj na jedné straně má blánu z kůže a na druhém je dutý, otevřený a na to bubnují. V podstatě nemají melodické nástroje, mají jenom rytmické. Jenomže na rytmus vydrží tančit 24 hodin v jednom kuse.

Zažil jste tam někdy nějaký silný projev víry ze strany domorodců?

Možná, nevzpomínám si.

Našel jste tam mezi domorodci skutečného přítele?

To se nedá. Když já jsem se chtěl s někým spřátelit, tak to skončilo tím, že on mne začal využívat. Nepřipouštěl jsem si je k tělu, protože když jsem otevřel vrata, tak oni vzali vrata i mne a všechno s sebou. Na první pohled to tak nevypadá, ale jsou hrozně mazaní, jak se s tebou spřátelí. Řeknou, jak jsem dobrý pan farář, jak dobře kážu... jenomže tam nic není zadarmo. Když vám dají takovou pochvalu, tak tím něco zamýšlejí. Tam nic není za nic.

Snažíte se mluvit česky a docela dobře Vám to jde. Pobýval jste někdy na Moravě nebo v Čechách?

Ne, nikdy. Mám přátele u Prahy už 30 let, které čas od času navštívím a za totality jsem poslouchal rádio Hvězda a většina pořadů byla v češtině. Ta pasivní čeština je fajn, ale ta aktivní trochu trpí.